

MOLNÁR JÓZSEF

A KOSSUTH-HÍD EMLÉKÉREM

A köztársaság idején — 1946—1949 — alapított kitüntetések egyik legritkább és legkevésbé ismert darabja a Magyar Köztársaság Elnökének 303/1946. számú határozatával¹ életre hívott „Kossuth-híd emlékérem” (a továbbiakban — Híd-érem).² Ismeretlensége azzal magyarázható, hogy napjainkig minden törekvés ellenére sem sikerült az elnöki határozat szövegét, a kitüntetés alapszabályait, a kitüntetettek hivatalos névsorát, vagy ezekre utaló hitelt érdemlő dokumentumot felderíteni.

A kitüntetések története általában az alapító törvény (rendelet, határozat), az alapszabályok, azok módosító és kiegészítő rendelkezései ismertetéséből, a jelvény és szalag tervezése és készítése (verése) körülményeinek leírásából, a kitüntetett személyek névsorának közléséből föltérképezhető és a sajátos történéseket föltáró kutatómunka eredményeinek kiegészítésével összeállítható.

A Hídérem történetét ezzel a módszerrel megírni — a fentebb említett dokumentumok hiánya miatt — nem lehetett. A korabeli események nyomon követése mellett tárgyi és írásos dokumentumok felderítését és azonosítását kellett elvégezni annak érdekében, hogy egy eredményekre reményt keltő összeállítás szülessen.

A budapesti Kossuth-híd építésének a felszabadulást követő hónapokban történő megkezdése, majd 1946. január 18-án a forgalomnak átadása történelmi tény.³ Az ott dolgozó polgári erők, szovjet és magyar katonai alakulatok hősiességéről valamennyi korabeli újság megemlékezett. Tiszteletre méltó emléket állított magának — a többiek között — a magyar Műszaki Hadosztály is, amelynek katonái nem kevesebb, mint 112 000 munkaórát teljesítettek a híd építésén.⁴

A Hídérem alapítási éve, bizonyítást nem igénylően, egybeesik a Kossuth-híd építésével. A híd ünnepélyes felavatásán kiosztott kitüntetésekről a Szabad Nép 1946. május 1-i számában a következőket olvashatjuk:

„...Nagy Ferenc miniszterelnök rövid beszédében üdvözölte a Kossuth-híd mérnökeit és munkásait. Hangsúlyozta, hogy Európában ez az első új végleges felépített híd a háború befejezése óta. A magyar dolgozóknak ezt a nagy teljesítményét a nemzet sohasem felejtheti el, ezért alapította a Kormány a Kossuth-emlékérmeket. Az első érmet Gerő Ernő közlekedésügyi miniszternek nyújtom át, — mondotta a miniszterelnök — aki nemcsak megálmodója, hanem első munkása is volt a Kossuth-hídnak.

Ezután Massik szovjet ezredesnek nyújtották át az érmet, aki a szovjet műszaki

¹ Dr. Besnyő Károly: A Magyar Népköztársaság kitüntetései. Budapest, 1979.

² A „Hídérem” megnevezést a szerző a „Kossuth-híd emlékérem” rövidebb megjelölésére önkényesen választotta.

³ Budapest Lexikon. Budapest, 1978. (Kossuth-híd címszónál).

⁴ Mucs Sándor: A Magyar Néphadsereg megszervezése (1944. december 21 — 1945. május. 8.) Budapest, 1946. Értekezések a Történelmi Tudományok Köréből. Új sorozat, 19.

A Kossuth híd emlékérem előlapja

csapatokat vezette. Trainin ellentengernagynak Nagy Ferenc a magyar nép nevében megköszönte azt a segítséget, amelyet a Vörös Hadsereg csapatai nyújtottak a híd-építéshez. Majd átnyújtotta neki a szovjet katonáknak adományozott emlékérmeket. Ezután 84 ezüstérmét és 650 bronzérmét osztott ki a miniszterelnök és Gerő elvtárs a hídépítő munkások között...”⁵

A híd építésén dolgozó magyar polgári és katonai, valamint szovjet katonai erők számának felbecsülésére és — ezekből következtethetően — a szovjet katonáknak adományozott emlékérmek darabszámának megállapítására, de nem utolsó sorban a hídépítés gigászi munkájának és egyik tragikus eseményének emlékére idézzünk a Kossuth híd építési naplójának egyikéből:

„... 1945. június 27.

Vas Zoltán kiverekedett húsz orosz tehergépkocsit a hídépítéshez, állandó szolgálátra. Ma meg is jöttek. (...)

Augusztus 16.

A hídosztály főnöke dr. Szécsi, Győrben járt, az orosz parancsnoksággal együtt. Sürgette a vasszerkezetek szállítását. (...)

Szeptember 4.

Vas Zoltán Bécsbe utazott és ott sikerült elintéznie az orosz parancsnoksággal, hogy kaptunk másik (tehergépkocsi) osztagot. Nagy segítség. (...)

Szeptember 6.

...Hála a sok erőfeszítésnek, munkaslétszámunk ezer fölé emelkedett, ... sikerült elérni, hogy az I-ső magyar vasút és hídépítő zászlóalj is küldött egy nyolcvan főnyi hidászcsoportot állandó munkára, Eördögh főhadnagy vezetésével. (...)

⁵ Szabad Nép, 1946. május 1., 5. o.

Szeptember 26.

...Ma kaptunk Tótkomlósról 40 mázsa lisztet. Az utolsó pillanatban érkezett, két nap múlva már nem tudtunk volna főzni az embereknek. (...)

November 7.

Már 1500 emberrel dolgozunk. (...)

November 9.

Ma szomorú gyásznapunk van. Szabó András kömlői kubikos a Dunába fulladt... Fia is ott dolgozott, vele egy csoportban és tehetetlenül kellett néznie apja pusztulását. (...)

1946. január 10.

Erősödik a jégzajlás. Magyar és orosz robbantó különítmények védik az állványt a jégtorlaszoktól. (...)

Január 12.

Hajnatra elvitte a budai 55 méteres nyílás alól az állványt a jég. De baj nincs. Orosz jégtörő hozza ki a zajló Dunából az állványt hordó uszályokról az utászokat. (...)

Január 17.

Utolsó roham. Délután felhívom a minisztérium sajtóosztályát. Holnapra gondoskodjanak nemzetiszíni szalagról, amit a miniszterelnök úr elvág az ünnepélyes megnyitáskor. Éjjel takarítjuk a hidat és mosakodunk. (...)

Január 18.

Gerő Ernő miniszter úr a magyar kormány tagjainak jelenlétében átadja a hidat a forgalomnak. Délben díszbéd a Vasasok Székházában. Pohárköszöntők. Nem tudtam részt venni. Kimerülten aludtam az irodámban.”⁶

A magyar hídépítőknak adományozott Hídérmek darabszáma a Szabad Nép híradásából már ismert. A szovjet katonáknak adományozott emlékérmek darabszámáról — az építési naplóban lévő utalások alapján — csak hozzávetőleges számvetést adhatunk a következő elképzelés szerint:

— tehergépkocsi csoport (20—20 gépkocsi)	
két alkalommal, létszáma	~ 100 fő
— robbantó csoportok létszáma	~ 30 fő
— jégtörő hajó személyzetének létszáma	~ 20 fő
Összesen:	~ 150 fő

Véleményünk szerint mintegy 100—150 db. emlékérem került a szovjet parancsnoksághoz a híd építésén dolgozó katonák kitüntetésére.

Az említett darabszám rendkívül kevésnek mondható, ha összehasonlítjuk más, egy alkalommal adományozott kitüntetések számával. Ez a magyarázata a Hídérem kivételes ritkaságának, amelyet említve szólni kell az újságcikkekben közölt 84 darab ezüst fokozatú érem numizmatikai értékeléséről. Tudva az összehasonlítások és értékbecslések mindenkori viszonylagosságát, mégis idézzünk néhány rangos kitüntetést az adományozási időpontok és darabszámok megjelölésével, amelyek érzékelhetővé teszik a 84 ezüst fokozatú Hídérem „ritkasági fokát” és „eszmei” értékességét:

Vörös Zászló Érdemrend	1953—1977-ig 144 db.
Kossuth Érdemrend	1948—1950-ig 116 db.
Köztársasági Elnök Elismerésének Koszorúja	1948—1949-ig 306 db. ⁷

⁶ Budapest. A székesfőváros történeti, művészeti és társadalmi képes folyóirata. 1946. február 52—56. o.
⁷ L. az 1. számú jegyzetet.

Mindez természetesen nem jelenthet rangsorbeli, érdembeli, vagy értékbeli megkülönböztetést.

A Hídérem részletes leírását — az alapszabályok ismerete hiányában — a következőkben idézendő dokumentumok alapján hitelesnek tekinthetjük.

A Nemzeti Múzeum Éremtára egyik leltárkönyvében „76/1947—6 október 7. A Magyar Állami Pénzverő küldeménye” bejegyzéssel nyilvántartásba vett és tárlóban elhelyezett — A KOSSUTH HÍDÉRT 1946 — körfeliratú bronz érem található (328. oldal!).

Az Országos Hadtörténeti Múzeum és a Magyar Munkásmozgalmi Múzeum Éremtárában, valamint a budapesti és vidéki magángyűjteményekben mintegy 10—12 darab — a 328. oldalon ábrázolattal azonos — Hídérem létezéséről van tudomásunk. Ezüst fokozatú és anyagú éremmel egyetlen budapesti magángyűjteményben találkoztunk. A kitüntetettek névsorának ismerete hiányában eredménytelennek bizonyult minden kísérletünk, hogy olyan személyt találjunk, aki a Kossuth-híd építésénél dolgozott és oklevéllel, valamint a hozzátartozó emlékéremmel igazolni tudja kitüntetését.

A múzeumokban és a magángyűjteményekben lévő emlékérmekről sem a szakemberek, sem a magángyűjtők bővebb információ adásával nem tudtak segíteni.

A képen bemutatott érem leírása a következő: 4,1 cm átmérőjű 1,5 mm vastagságú bronz (ezüst) korong. Előlapján körbefutó 2 mm széles, háromlevél osztású koszorú övezi a figurális képet, amelynek előterében — töltésen állva — jobbról egy kalapácsra támaszkodó munkás, balról egy ásót fogó földmunkás domborképe látható. Az érem középrészén — átlós irányban — a Kossuth-híd, mögötte az Országház épületének képe. A munkás fejétől a földmunkás fejéig félkörívben 2 mm-es nagyságú betűkkel „A KOSSUTH HÍDÉRT 1946” felirat olvasható. A jobboldali töltés részsűjének lábánál FB betűk láthatók. Az érem hátoldala sima (Nemzeti Múzeumi példány), vagy 28 mm hosszú és 3 mm széles, ruházatra tűzhető akasztóval ellátott.

A fentiekből kiindulva az érem tervezőjét és a készítési helyet próbáltuk megállapítani.

A Hídérem előlapjának kompozíciója kétséget kizáróan művészi alkotásról tanúskodik.

Feltételezésünk bizonyítására, mely szerint az emlékérmén lévő FB betűk Ferenczy Béni szobrászművész alkotását jelezhetik, elindultunk a művész munkái leírását ismertető könyvek és katalógusok tanulmányozására. A kutatás eredményeként a következőket találtuk:

„Ferenczy Béni: Írás és kép. Magvető Könyvkiadó, Budapest, 1961. Ferenczy Béni szobrai, domborművei és érmei. (A fenti kiadvány katalógusa) 273. (fsz.) Kossuth-híd, bronzérem, 1946. Átm. 4,1 cm. Bp. magántul.”

Az információ azt bizonyítja, hogy egy Ferenczy Béni szobrászművész által 1946-ban készített 4,1 cm átmérőjű Kossuth-híd bronzérem valóban létezik. Sajnos, bővebb leírását, rajzát, vagy fotóját a katalógus nem tartalmazza. A katalógusban az előbbieket szerint szereplő és a 328. bemutatott érme azonosságát azonban 1984. november 23-án a Magyar Nemzeti Galéria illetékes szakembere kétséget kizáróan igazolta.

Az érem készítési helyének megállapításához a Nemzeti Múzeum Éremtára már említett leltárkönyvi bejegyzése: „A Magyar Állami Pénzverő küldeménye” szolgált kiindulási alapul.

A pénzverő „Központi Iktató Könyvének” 1946. évi január és február havi nyilvántartásában a következőket olvashatjuk:

Ikt. szám	A hivatal neve és ügyszáma	A fél neve és az ügyirat tárgykivonata	Előadó neve	Az elintézés módja	Jegyzet
I. 18.	Roxi József sajtó előadó	hídéremre ajánlat	Pesti I. 25	Roxi József Bp. 408/946	
II. 8. 408	P. M. II. 4. 63353	Közlekedésügyi Min. hídérem kiveréséhez engedélyt ad.	Pesti II. 8. Skn. III. 12.	Közlekedés- ügyi Min. SELEJ- TEZVE 1953. márc. Iráttár	III. 14. III. 16.

A 408. folyószám alatti bejegyzés — a február havi keltezés (május 1-én történt az emlékérmek adományozása) és a Közlekedésügyi Miniszter engedélyezése — kétséget kizáróan bizonyítja, hogy a Kossuth - híd emlékérem az Állami Pénzverőben készült. A továbbiakban a pénzverő egy szakemberének véleményezés céljából átadott Hídéremről a következő tájékoztatást kaptuk:

„...az érem az Állami Pénzverőben készült, olyan technológiai eljárással (sajtolás, darabonkénti peremesztergálás), amelyet csak alacsony példányszámú, eseményhez kötött egyszeri adományozású érmeknél (kitüntetéseknel) alkalmaznak.”⁸

A Hídérem története kutatásával kapcsolatban jelentősnek ítéljük és szükségesnek tartjuk idézni azt a Magyar Közlekedésügyi Miniszter felírással fejleceztett 1946. április hó 30-án keletkezett és Gerő Ernő aláírásával ellátott névre szóló adományozási oklevelet, amelynek szövege a következő:

„Az ország újjáépítésének első nagyszabású alkotása, a Kossuth-híd kivitelezésénél példaadó szorgalommal végzett munkájáért, érdemei elismeréséül a Magyar Köztársaság Elnöke nevében Önnek a Kossuth-híd bronz emlékérmét adományozom.”⁹

Igaz, hogy az oklevélen nincs bélyegző, vagy pecsét, de eredetiségét el kell fogadni, mert 1946-ban az ilyen és hasonló okiratok készítése nem volt kizárt. Az oklevél egy magángyűjtemény darabja; birtokosa állítása szerint az oklevélen megnevezett személy, kitüntetésekor, a képen bemutatott éremmel azonos emlékérmét kapott.

A felsorakoztatott dokumentumok bizonyítják, hogy a Köztársaság Elnökének 303/1946. számú határozatával „alapított” „Kossuth-híd emlékérem” azonos a 328. oldalon látható éremmel.

Az összeállítás, a hiányosságok ellenére is — úgy ítéljük — tartalmazza a Kossuth-híd emlékérem története legfontosabb momentumait.

⁸ A véleményezés a szerző gyűjteményében.

⁹ Az oklevél fotókópiája a szerző gyűjteményében.